

References:

1. Hogan, B.E. & Trotter, L.D. (2013). Academic freedom in Canadian higher education: Universities, colleges, and institutes were not created equal. *Canadian Journal of Higher Education / Revue canadienne d'enseignement supérieur*. Volume 43, No. 2, 2013, 68–84.
2. Daniel, W. Lang (2016). Incentive Funding Meets Incentive-Based Budgeting: Can They Coexist? *Canadian Journal of Higher Education / Revue canadienne d'enseignement supérieur*. Volume 46, No. 4, 2016, 1–22.
3. Eastman, J., Jones, G.A., Bégin-Caouette, O., Li, S. X., Noumi, C., & Trotter, C. (2018). Provincial Oversight and University Autonomy. *Canadian Journal of Higher Education / Revue canadienne d'enseignement supérieur*. Volume 48, No. 3, 2018, 65–81. URL: <http://journals.sfu.ca/cjhe/index.php/cjhe/article/view/188165/186275>.
4. Ontario (1980). British North America Act, 1867, Ontario: Revised Statutes. Vol. 1980: Iss. 9, Article 8. Available at: <https://digitalcommons.osgoode.yorku.ca/cgi/viewcontent.cgi?article=2132&context=rso>.
5. Department of Justice Canada. A Consolidation of The Constitution Acts 1867 to 1982. URL: https://laws-lois.justice.gc.ca/pdf/const_e.pdf.
6. Jones, G.A. (2014). An introduction to higher education in Canada. In K. M. Joshi and Paivandi S. (eds.), *Higher education across nations* (vol. 1, pp. 1–38). Delhi: B.R. Publishing. URL: https://www.researchgate.net/publication/268512684_An_Introduction_to_Higher_Education_in_Canada.
7. Ministry of Training, Colleges and Universities (2015). University Funding Model Reform Consultation Paper. URL: http://www.tcu.gov.on.ca/pepg/audiences/universities/uff/uff_ConsultationPaper.pdf.
8. Fedeli, V. (2019). Ontario Budget: Protecting What Matters Most. URL: <http://budget.ontario.ca/pdf/2019/2019-ontario-budget-en.pdf>.

Vlasova I. V. University financial autonomy: case of Canada

The analysis of legislative support of higher education of Canada is carried out. It was defined, that higher education policy is decentralized. Higher education is seen as a key area of public investment in the economic and social development of the country. Differences between provinces in the area of legislative support of higher education are identified. They are universities operate in accordance with the Law on the Higher Education Sector, the University System, and they are regulated by separate laws. There are specific features of accounting in the provinces based on government control over the activities of universities, which affects the ability of universities to make financial decisions. It was defined, that universities in province British Columbia are not allowed to borrow, sell assets, sign collective agreements, set salaries to administrative staff, or open new academic programs without government approval. Provincial governments determine the amount of financial support for a higher education institution, directly or indirectly influence or control university decisions regarding tuition rates. Universities are allowed to increase revenue by charging much higher fees for international students. Government grants and tuition fees are the main sources of income for Canadian universities, but the balance varies between provinces. The funding model for universities in Ontario has been investigated. This model include three main components. They are Basic funding of student enrollment through a Basic Operating Grant, which aims to provide stability and predictability and enable universities to make long term planning; performance-based funding is based on the Key Performance Indicators (KPIs) (graduates, employment rate for six months and two years after graduation); targeted grants.

Key words: institutional autonomy; Basic Operating Grant; grants; sources of financing; funding model; performance indicators; subsidies; financial autonomy of the university; targeted grants.

УДК 378.347.156

DOI <https://doi.org/10.31392/2311-5491/2019-70.10>

Волошин В. Д.

**ДО ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ СУЧАСНОГО ЗМІСТУ ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ
ТА ОСОБИСТОЇ БЕЗПЕКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ**

Стаття присвячена проблемі професійної підготовки майбутніх офіцерів Державної прикордонної служби України, зокрема таким її різновидам, як вогнева підготовка та особиста безпека. Проаналізовано стан актуальності згаданої проблеми. Застосовано діалектичний підхід до визначення суперечностей з метою розв'язання цього питання. Також проаналізовано наукову літературу, зокрема педагогічні праці вчених, які вивчали проблеми як вищої військової освіти, так і освіти для цивільної молоді з метою визначення основних шляхів підвищення якості професійної підготовки у педагогіці. Виокремлено ключові шляхи реалізації вогневої підготовки та особистої безпеки майбутніх офіцерів-прикордонників: дотримання принципу інтегративності вогневої, правової та психологічної підготовки; інтенсифікація процесу запровадження інновацій педагогічної теорії та практики; актуалізація позитивного усвідомлення професійної підготовки майбутніми офіцерами-прикордонниками як особистісно-професійного явища; проектування системи інформаційного та технологічного супроводу вогневої підготовки та особистої безпеки майбутніх офіцерів-прикордонників. Розкрито зміст кожного поданого вище шляху реалізації вогневої підготовки та особистої безпеки. У зв'язку із цим проаналізовано зміст таких категорій, як психологічна підготовка, правова підготовка, система інформаційного супроводу, мотиваційна сфера особистості, підготовка представників науково-педагогічного складу. Сформульовано висновки проведеного дослідження. На підтвердження актуальності представленої у статті

проблеми автор спробував виділити ті питання, які можна розглянути в майбутньому, а саме фактори, що не дають змоги здійснювати модернізацію професійної підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників.

Ключові слова: вогнева підготовка, особиста безпека, освітня діяльність, професійна підготовка, майбутні офіцери-прикордонники, Державна прикордонна служба, прикордонне відомство, охорона та захист кордону.

Зараз сучасне українське прикордонне відомство усі свої функції виконує в складних умовах, як-от: активізація злочинних угруповань; зростання різних видів злочину в контрольованих прикордонних регіонах; поширення явищ незаконної міграції; збільшення обсягів контрабанди на державному кордоні; та безліч інших негативних процесів, що становлять загрозу суспільству та суверенітету України, цілісності її територій і водночас життю та здоров'ю представників прикордонних служб.

Пріоритетним завданням у підготовці прикордонників до майбутньої діяльності є їх висококваліфікована вогнева підготовка.

Можна констатувати, що проблема удосконалення змісту вогневої підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників, не знайшла широкого відображення у наукових працях українських дослідників. Узагальнений аналіз вітчизняної та зарубіжної наукової літератури засвідчив наявність досліджень, присвячених таким питанням: проблемі підвищення рівня методичної майстерності викладачів вогневої підготовки у закладах вищої освіти правоохоронної системи (О. Коваль); проблемі забезпечення відповідного рівня фізичної підготовки у застосуванні силового впливу на правопорушників (О. Мозолев); проблемі забезпечення безпеки правоохоронних структур та особистої безпеки їх представників (А. Суббот); проблемі особистої безпеки та захисту професійної діяльності співробітників правоохоронних органів (В. Гриценко, Л. Казміренко, П. Мельник, В. Пліско та ін.); проблемі психологічної підготовки щодо використання зброї оперативними працівниками (О. Бандурка). Є також наукові праці з теми психологічних факторів підготовки співробітників правоохоронних структур у разі використання зброї в екстремальних ситуаціях (Е. Чеботарев); особливостей оволодіння методами застосування зброї та культури поведінки з нею (Ю. Зайцев, В. Заболотний). Незважаючи на це, відсутні комплексні дослідження, що мають на меті вирішити проблему якості вогневої підготовки та особистої безпеки майбутніх офіцерів-прикордонників.

Вивчення цієї проблеми і є **метою представленої статті**.

Оскільки у статті ключовим об'єктом є прикордонники, зокрема майбутні офіцерські кадри, варто зазначити, що вони у професійній діяльності зобов'язані реалізовувати військові цілі, володіти певними військово-організаційними вміннями на високому рівні, володіти вміннями застосовувати різні види озброєння, знати основи ведення збройного протистояння. Вищеподані особливості водночас є пріоритетними у тактичному напрямку підготовки офіцерів-прикордонників [8].

Зміст підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників є багатоаспектним та включає чималу кількість складників. Основна проблема фахової підготовки офіцерів української прикордонної служби полягає у забезпеченні високого рівня саме вогневої підготовки та особистої безпеки, а тому і є предметом такої уваги [9]. Світовий сучасний військово-промисловий сектор активно представляє нові види озброєння та способи ведення збройних конфліктів, що вимагає: впровадження інновацій та нововведень у реалізації змісту та методики викладання дисциплін, присвячених вогневій підготовці; дослідження психолого-педагогічних факторів впливу на супротивника у забезпеченні вищезгаданої підготовки.

Еволюційні та революційні зміни у тактиці ведення бойових дій, розширення та ускладнення змісту оперативних та тактичних функцій офіцерів-прикордонників, вплинуло на дослідження нами проблеми підвищення якості вогневої підготовки та особистої безпеки майбутніх офіцерів прикордонної служби [9].

У вивченні цієї проблеми можна звернутись до діалектичного підходу, зокрема виділити суперечності політико-економічного та соціального змісту, які є до неї дотичними: сформульованими вимогами до професійної підготовки офіцерів-прикордонників та недостатнім рівнем розробки в педагогіці методології та теорії формування відповідних умінь ефективного розв'язання сучасних професійних завдань; зростанням вимог до рівня вогневої підготовки та особистої безпеки майбутніх офіцерів та невідповідністю матеріально-технічного та інформаційного супроводу освітнього процесу у закладі вищої освіти; вимогами щодо впровадження педагогічних інновацій та нововведень під час вогневої підготовки офіцерів прикордонної служби та відсутністю компетентних новаторів – представників науково-педагогічного складу закладу вищої освіти.

Слід наголосити, що у сучасній вітчизняній педагогіці прийнято виокремлювати з-поміж безлічі необхідних та достатніх умов, як чисто педагогічних, так і організаційно-педагогічних, ті, що дають змогу вирішити складні дидактичні та виховані завдання [9]. Враховуючи зміст вогневої підготовки та особистої безпеки майбутніх офіцерів-прикордонників, а також передовий педагогічний досвід, вважаємо за потрібне звернути увагу на такі педагогічні умови (*шляхи*) реалізації вищезгаданої підготовки: дотримання принципу інтегративності вогневої, правової та психологічної підготовки; інтенсифікація процесу запровадження інновацій педагогічної теорії та практики; актуалізація позитивного усвідомлення професійної підготовки майбутніми офіцерами-прикордонниками як особистісно-професійного явища; проектування системи інформаційного та технологічного супроводу вогневої підготовки та особистої безпеки майбутніх офіцерів-прикордонників.

Одним зі шляхів реалізації змісту вогневої підготовки та особистої безпеки майбутніх офіцерів-прикордонників нами визначено дотримання принципу інтегративності вогневої, правової та психологічної підготовки.

Сутність вогневої підготовки полягає у вивченні матеріального складника табельної зброї, безпечних заходів поводження з нею, фундаментальних знань щодо стрільби, формування рівня навичок стрільби, знання правил використання зброї в професійній діяльності.

Згідно зі змістом психологічної підготовки, що має назву морально-психологічного забезпечення, у ній представлено систему засобів та методів психолого-педагогічного спрямування. Їх завдання – сформувати та розвинути у майбутніх офіцерів-прикордонників важливі професійні психологічні та морально-вольові якості, внутрішній самоконтроль у процесі вирішення конфліктів, культуру ведення діалогу, психологічні компоненти готовності до оперативно-службової діяльності в екстремальних умовах, позитивні мотиви у виборі безпечних засобів та методів реалізації професійних задач.

Компонент правової готовності є насамперед освітнім компонентом, процесом оволодіння юридичними знаннями, навичками та уміннями, формування поваги до закону, прав і свобод особистості, формування правомірних орієнтацій, правомірної поведінки на рівні усвідомлення певних установок тощо.

Подане вище є черговим підтвердженням залежності якості вогневої підготовки та особистої безпеки від так званого морально-вольового компоненту.

Інтегративність проаналізованих вище різновидів професійної підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників, на перший погляд, є важко реалізованим процесом. Проте впорядкованість та узгодженість робочих навчальних програм, постійне оновлення змісту навчальної інформації і відповідна їй подача є основою вирішення цієї проблеми.

Наступним виділеним нами шляхом є інтенсифікація процесу запровадження інновацій педагогічної теорії та практики.

Освітні системи за своєю природою є досить консервативними, зокрема, важко сприймаються різного роду інновації та нововведення. Проте освітні реформи є необхідними у змісті професійної підготовки майбутнього фахівця. Оскільки наука та технології повинні бути відображені у цій підготовці.

Слід зауважити, що інноваційна діяльність має на меті застосування різних нововведень педагогічної теорії та практики. Сучасні педагогічні інновації охоплюють майже всі компоненти освітнього процесу: методи, засоби, організаційні форми та зміст навчально-пізнавальної діяльності.

Освітні нововведення передбачають заміну наявних педагогічних технологій або їх поєднання, в освітньому процесі.

Усі педагогічні інновації виникли об'єктивно, зокрема, в результаті наукового пошуку, передових педагогічних досягнень вчених практиків чи теоретиків [2].

Аналіз наукових праць з проблеми педагогічних методів і технологій говорить про існування різних видів їх класифікацій [6]. Така ситуація пояснюється наявністю різних критеріїв для здійснення такої систематизації. Нині популярною є класифікація за авторством В. Симоненка [5], який з-поміж інноваційних технологій навчання виділив інтерактивну, проектну та комп'ютерну технології.

Представлене дослідження ключовим методом обрало навчальний тренінг у тісному сполученні із традиційними технологіями, в результаті чого підвищуються навчальні, виховні та психологічні можливості тих, кого навчають. Зростання показників освітньої діяльності свідчить своєю чергою про якість професійної підготовки.

Ще одним шляхом реалізації змісту вогневої підготовки та особистої безпеки майбутніх офіцерів-прикордонників є актуалізація позитивного усвідомлення професійної підготовки майбутніми офіцерами-прикордонниками як особистісно-професійного явища.

Результативність та ефективність професійної підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників залежить від рівня усвідомлення ними значення цієї підготовки. З метою перетворення знань про власну підготовку до майбутньої професійної діяльності на усвідомлене сприйняття необхідно використовувати систему стимулів та заохочень. Проблема потреб, мотивів та інтересів належить до мотиваційної концепції.

Вирішення питання забезпечення позитивного усвідомлення здійснюється завдяки грамотній побудові позитивних прикладів реалізації професійної діяльності прикордонниками, своєчасними заохоченням та стимулам тощо. Проблема мотивації освітньої діяльності набула особливого статусу, оскільки мотиваційний складник виконує ключову роль у розвитку пізнавальних можливостей та формуванні професійних мотивів курсантів [1].

Проектування системи інформаційного та технологічного супроводу вогневої підготовки та особистої безпеки майбутніх офіцерів-прикордонників, на відміну від поданих вище шляхів, є водночас і засобом, і методом підвищення якості професійної підготовки (вогневої та особистої безпеки).

Система інформаційного та технологічного супроводу у представлений проблемі виступає як сукупність процедур у разі створення навчально-методичних «продуктів», надання допомоги методичного характеру різним суб'єктам освітнього процесу з метою визначення, дослідження та розповсюдження передового досвіду у галузі дидактики та теорії виховання [4]. Система інформаційного та технологічного супроводу виступає як результат спроектованого комплексу навчально-програмних документів та навчальних засобів, методик моніторингу та матеріалів для здійснення освітнього процесу, самоосвіти та самонавчання [3].

Навчально-методичне забезпечення можна схарактеризувати за трьома факторами: науковим (частина педагогічної наукової галузі, що досліджує закони освітнього процесу та формування особистості майбутнього фахівця); прикладним (створення навчальних програм, дидактичного забезпечення); практичним (розглядає навчально-методичне забезпечення як фахову діяльність) [4].

Система інформаційного та технологічного супроводу вогневої підготовки та особистої безпеки містить комплекси навчально-методичних матеріалів, що уможливають ефективність поданих вище різновидів професійної підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників.

Метою системи інформаційного та технологічного супроводу вогневої підготовки та особистої безпеки є створення умов для покращення освітньої діяльності майбутніх офіцерів-прикордонників, відповідність цієї системи сучасним досягненням у сфері технологій та інформації, підтримка діяльності представників науково-педагогічного складу.

Отже, проаналізовані шляхи реалізації змісту вогневої підготовки та особистої безпеки майбутніх офіцерів-прикордонників дають змогу, на нашу думку, внести зміни у їх вогневу підготовку та особисту безпеку, забезпечити активне впровадження в освітній процес сучасних інновацій, підтвердити дієвість кредитно-модульної системи, вдосконалити дидактико-методичне забезпечення освітнього процесу тощо.

Висновки. Конкретизація шляхів реалізації змісту вогневої підготовки та особистої безпеки майбутніх офіцерів-прикордонників дозволяє здійснити спробу їх практичного втілення в реальних умовах освітньої діяльності, а також внести необхідні корективи у майбутньому. Подальшими перспективними напрямками наукових досліджень може бути визначення факторів, що перешкоджають реалізації вогневої підготовки та особистої безпеки майбутніх офіцерів-прикордонників тощо.

Використана література:

1. Бодалев А. А. Психология новой эры : компетентность или беспомощность. URL: <http://psy.1september.ru/2001/47/45.htm>.
2. Вазин К. Я. Модель непрерывного саморазвития человека: авторские программы обучения педагогов нового типа. Оренбург : ОГУ, 2012. 71 с.
3. Карпов Н. С. Криміналістичні засади вивчення злочинної діяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук : спец. Київ, 2007. 32 с.
4. Кузь В. Формування комунікативної компетенції студентів-іноземців підготовчих факультетів у процесі навчання : дис. ... канд. пед. наук. Харків, 2005. 207 с.
5. Ситникова А. Психологические особенности самоопределения на этапе перехода от детства к взрослости: дис. . канд. Москва. 1989. 161 с.
6. Слостенин В. А. Деятельностное содержание профессионально-личностного развития педагога. *Воспитательная работа в вузе: состояние, проблемы, перспективы развития* : материалы междунар. науч. конф., (Москва, 2-3 апр. 2009 г.). Москва : МАНПО ; Ярославль : Ремдер, 2009. С. 3–8.
7. Тарнавський М. М. Формування культури управлінської діяльності у майбутніх офіцерів-прикордонників : дис. ... канд. пед. наук. Хмельницький, 2001. 244 с.
8. Томків І. О., Баратюк В. І. та ін. Охорона державного кордону прикордонною заставою. Частина I: Навчальний посібник. Хмельницький : Вид-во НАДПСУ, 2005. 300 с.
9. Уліч В. Л. Педагогічні умови формування готовності майбутніх офіцерів до управлінської діяльності. Хмельницький, 2007. 172 с.
10. Чернявський В. А. Удосконалення системи підготовки офіцерських кадрів для прикордонних військ України : дис. ... канд. пед. наук. Хмельницький, 1998. 231 с.

References:

1. Bodalev, A. A. (2001). *Psyykholohyya novoy éry : kompetentnost yly bespomoshchnost*. [Psychology of the new era: competence or helplessness]. URL : <http://psy.1september.ru/2001/47/45.htm> (in Russian).
2. Vazyn, K. Y. (2012). Model nepreryvnoho samorazvytyya cheloveka: avtorskye prohrammy obuchenyaya pedahohov novoho typu. [Model of continuous self-development of the person: author's programs of training of teachers of new type] Orenburh : OHU, 2012. 71 s. (in Ukrainian).
3. Karpov, N. S. (2007). Kryminalistychni zasady vyvchennya zlochyynnoyi diyalnosti [Forensic principles of the study of criminal activity: author. diss. for the sciences]. *Extended abstract of Doctor's thesis*. Kyiv, 2007. 32 s. (in Ukrainian)
4. Kuz, V. (2005). Formuvannya komunikatyvnoyi kompetentsiyi studentiv-inozemtsiv pidhotovchykh fakultetiv u protsesi navchannya [Formation of communicative competence of foreign students of preparatory faculties in the process of teaching]. *Extended abstract of candidate's thesis*. KH., 2005. 207 s. (in Ukrainian).
5. Sytnykova, A. (1989). Psyykholohycheskye osobennosti samoopredelenyya na étape perekhoda ot det-stva k vzroslosty [Psychological features of self-determination at the stage of transition from childhood to adulthood]. *Candidate's thesis*. Moscow, 1989. 161 s. (in Russian).
6. Slastenyn, V. A. (2009). Deyatelnostnoe sodержanye professyonalno-lychnostnoho razvytyya pedahoha. [Activity content of the teacher's professional and personal development]. *Vospytatel'naya rabota v vuze: sostoyanye, problemy, perspektivy razvytyya* [Educational work at the university: state, problems, development prospects]. International materials. scientific conf. (Moscow, 2–3 apr. 2009 h.). Moscow : MANPO ; Yaroslavl : Remder, 2009. S. 3–8. (in Russian).
7. Tarnavskyy, M.M. (2001). Formuvannya kultury upravlyns'koyi diyalnosti u maybutnikh ofitseriv-prykordonnykiv [Formation of a culture of management activity in future border guards]. *Candidate's thesis*. Khmelnytsky, 2001. 244 s. (in Ukrainian).
8. Tomkiv, I. O., Baratyuk, V.I. (2005). ta in. *Okhorona derzhavnoho kordonu prykordonnoy zastavoyu*. [Protection of the state border with a border pledge]. Chastyna I: Science manual. Khmelnytsky : Vyd-vo NADPSU, 2005. 300 s. (in Ukrainian).

9. Ulich, V. L. (2007). *Pedahohichni umovy formuvannya hotovnosti maybutnikh ofitseriv do upravlinskoyi diyalnosti. [Pedagogical conditions of formation of readiness of future officers for management activity]*. Khmelnytsky, 2007. 172 s. (in Ukrainian)
10. Chernyavskyy V. A. (1998). *Udoskonalennya systemy pidhotovky ofitseryskykh kadriv dlya prykordonnykh viysk Ukrainy [Improvement of the officer training system for the Ukrainian border troops]*. *Candidate's thesis*. Khmelnytsky, 1998. 231 s. (in Ukrainian)

Voloshin V. D. To the problem of implementation of the modern content of fire preparation and the personal security of future border officers

The article is devoted to the problem of professional training of future officers of the State Border Guard Service of Ukraine, in particular such varieties as fire training and personal safety. The state of urgency of the problem is analyzed. A dialectical approach the identification of contradictions has been applied to resolve this issue. The scientific literature was also analyzed: pedagogical works of scientists who studied the problems of both higher military education and education for civilian youth, in order to determine the main ways of improving the quality of vocational training in pedagogy. The key ways of realization of fire training and personal safety of future border guards are outlined: observance of the principle of integrative fire, legal and psychological training; intensification of the process of introducing innovations in pedagogical theory and practice; actualization of the positive awareness of professional training by future border guards as a personal and professional phenomenon; designing a system of information and technological support for fire training and personal security of future border guards. The contents of each of the above ways of realization of fire training and personal safety are disclosed. In this connection, the content of such categories as psychological training, legal training, information support system, motivational sphere of personality, training of representatives of scientific and pedagogical staff was analyzed. The conclusions of the conducted research are formulated. In order to confirm the relevance of the problem presented in the article, the author tried to highlight the issues that can be considered in the future, namely the factors that do not allow the modernization of the professional training of future border guards.

Key words: fire training, personal safety, educational activity, vocational training, future border guards, State Border Service, Border Protection, Border Protection and Protection.

УДК 378

DOI <https://doi.org/10.31392/2311-5491/2019-70.11>

Габорець О. А.

**ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ САМОВДОСКОНАЛЕННЯ
У ФІЛОСОФСЬКІЙ НАУКОВІЙ ДУМЦІ**

Розглянуто проблему вивчення особистості, процесу її саморозвитку та самовдосконалення в історико-філософському аспекті, охарактеризовано основні історичні етапи, а також проаналізовано праці вчених різних епох, присвячені проблемі формування самовдосконалення та філософським передумовам дослідження феномена самовдосконалення. Розглянуто проблеми розвитку й становлення означеного феномена у філософській спадщині.

У контексті дослідження автором подано коротку філософсько-історичну ретроспективу сприйняття феномена саморозвитку. Це пов'язано з тим, що різні філософські напрями пропонували різні погляди на проблему самовдосконалення. Різноманіття сучасних контекстів вивчення цієї проблеми знаходить втілення в роботах, котрі тлумачать феномен саморозвитку в рамках свого предмета дослідження. У філософських джерелах немає цілісної теорії саморозвитку особистості, але є матеріали, на основі яких можна простежити аспекти рішення досліджуваної проблеми. Також слід зазначити, що в науці накопичено певний теоретичний фонд знань про процес саморозвитку особистості.

Доцільно розглянути феномен саморозвитку з позицій основних розділів філософії:

– в рамках онтології можна виділити генезис саморозвитку, його філософський «базис» і психолого-педагогічну «надбудову»;

– гносеологія дозволяє досліджувати саморозвиток як процес самопізнання;

– аксіологія показує саморозвиток як процес засвоєння цінностей;

– за допомогою діалектики саморозвиток можна досліджувати як процес, природа якого внутрішньо суперечлива: за його підсумками особистість може набути набір як позитивних, так і негативних якостей, досягти успіху або прийти до краху;

– синергетика розглядає саморозвиток в тісному зв'язку з самоорганізацією і системністю як фундаментальними властивостями відкритої системи, прикладом якої може бути людина.

Ключові слова: філософські погляди, самовдосконалення, особистісне самовдосконалення, самовиховання, саморозвиток, самосвідомість, особистість, розвиток, саморозвиток, самопізнання.

Характерною рисою сьогодення є усвідомлення важливості й значущості виховання творчої особистості, яка постійно прагне до саморозвитку, самовдосконалення й самореалізації. Філософський погляд на проблему формування самовдосконалення сприяє пробудженню зацікавленості до знання, актуалізації накопиченого досвіду з цього питання та дозволяє проаналізувати чинники, що впливають на цей процес.

На початку XXI століття урізноманітнюються філософські, психологічні педагогічні погляди, з'являються нові підходи до вивчення складних педагогічних явищ, неперервно розширюється базис поняття самовдос-